

Pravda

Práce, zabývající se otázkou „pravdy“, musí začít prezentací problému vymezení, uchopení, přijetí a převzetí samého tématu. Samo slovo „pravda“ ještě nestačí, neboť – jak prokážeme – je homonymem především v tom smyslu, že soustřeďuje naši pozornost dvojnásobným směrem, a to v návazání jednak (a převážně) na řeckou, zejména filosofickou myšlenkovou tradici, jednak na tradici hebrejskou, tedy neřeckou, která ovšem odolala (díky křesťanům a křesťanství) obrovské převaze řeckého elementu a přežívá (nikoli jako pouhý relikv, nýbrž jako ohnisko nového možného vzplanutí) v evropské myšlenkové (i širší) kultuře dodnes. Pokus, do něhož jsem se pustil (a pravá filosofie je vždycky experimentem), vyžadoval splnění některých předpokladů. Především tu byl předpoklad „subjektivní“ či přesněji osobní: sama chuť se do něčeho podobného pustit, ano samo povědomí, že něco takového je myslitelné, ba dokonce záhodné a potřebné, to vše muselo najít a navázat na myslitele s nadnormální citlivostí a vnímavostí, snad přímo intuicí na jedné straně a s nevšední intenzitou promýšlení věcí do co největších hloubek. Tímto myslitelem se pro mne stal Emanuel Rádl: právě díky Rádlvi se otázky, týkající se „pravdy“, pro mne natrvalo staly hlavním, možná dokonce jediným skutečným centrem veškeré filosofické problematiky. Aby pro mne Rádl takto mocně a vlivně promluvil, k tomu zase byla nutná jistá příprava na mé straně, totiž důkladná zakotvenost ve znalosti biblických textů (alespoň v podobě překladů) a rozpoznání jakési zvláštní jejich naléhavosti zejména myšlenkové (což v běžném životě církevních společenství nebývá bohužel nijak samozřejmým zvykem, nejméně pak v protestantismu, a to navzdory častému opakování fráze o „přemýšlení o Slovu božím na každý den“). Rádlovy myšlenky na mne ovšem nejprve působily spíše jako (dlouho napotom ještě skrytá) náказа – skutečně si je osvojit předpokládalo spíše je znovu vymyslet, byť s Rádlovou pomocí. A k tomu došlo až po několika letech „inkubace“. Tato inkubační doba byla nezbytná zejména k dostatečnému prorůstání „poznání souvislostí“ jak pokud jde o Rádlovy časově blízké prameny a zdroje (Masaryk, později také vliv o dost mladšího Hromádky), tak o prameny a zdroje starší, o nichž toho sami ti to myslitelé asi moc nevěděli (nebo přinejmenším nelze nijak doložit, že věděli). Jen proto, že mne otázka pravdy tak zaujala, jsem si přečetl jako student hned po válce přednesenou a pak hned vydanou slavnostní řeč F. M. Bartoše, a jen tam jsem našel jakési pokyny v jeho zmínkách jednak o apokryfickém 3. Ezdrášovi, jednak o hustiskému diplomatovi anglického původu, Petru Paynovi, a jeho „bratislavské“ slavné řeči před králem Zikmundem. To mne pochopitelně hned zaujalo, ale inkubace musela ještě řadu let pomalu postupovat vpřed, neboť problém v takových případech není ve vstřebání nových informací, nýbrž o přestavění (restrukturování) celé sítě myšlení, tj. myšlenkový postup, a to jak v rovině strategické (i taktické), tak v rovině logické (neboť, jak věděl a prokazoval Heidegger, tradiční logika je velmi vzdálena údajné „formálnosti“, o níž se tradičně hovoří, a je překvapivě úzce spjata s docela určitou metafyzikou (ať si to logikové a přísně logicky myslící filosofové a vědci připouštějí nebo ne).

(Praha, 991027-2.)